

Лебедюк Віталій Миколайович

Недійсні бюлетені і преференційне голосування на місцевих виборах 2020 року в Україні

УДК 342.8(477)

DOI <https://doi.org/10.24195/2414-9616.2022-3.4>

Лебедюк Віталій Миколайович
кандидат наук з державного управління,
доцент кафедри національної безпеки
та політології
Національного університету
«Острозька академія»
вул. Семінарська, 2, Острог,
Рівненська область, Україна

У статті досліджуються основні чинники електоральної поведінки на місцевих виборах 2020 року в Україні. Основні чинники які впливають на частку недійсних бюлетенів та частку преференційних голосів тестуються на прикладі виборів до Рівненської обласної ради. Це пов'язано із тим, що Центральна виборча комісія не публікує результатів місцевих виборів у розрізі виборчих дільниць. Основний джерелом даних у статті є протоколи Рівненської обласної територіальної виборчої комісії, а одніцею аналізу є виборчі дільниці (1002 одиниці аналізу). У статті емпіричним шляхом перевіряється низка гіпотез. Встановлено статистично значущий зв'язок між явкою виборців та часткою недійсних бюлетенів. Це свідчить про те, що із зростанням явки виборців зменшується частка недійсних бюлетенів. Однак, виборці робили менше помилок під час голосування на виборчих дільницях у міських та селищних громадах. Виявлено відсутність загального зв'язку між часткою преференційних голосів та часткою недійсних бюлетенів. Разом з тим, на виборчих дільницях, де було подано більше преференційних голосів, виборці окремих політичних партій (Свобода, Голос, Європейська солідарність та Аграрна партія України) робили менше помилок під час голосування, а виборці інших (Сила і Честь та За майбутнє) навпаки. З'ясовано, що існує статистично значущий зв'язок між явкою та часткою преференційних голосів виборців. Для одних політичних партій цей зв'язок був обернений (Свобода, Голос та Європейська солідарність), а для інших прямиий (Радикальна партія Олега Ляшка та За майбутнє). Простежується чіткий асиметричний розподіл щодо загальної частки преференційних голосів поданих за кандидатурі відповідно до їх порядкового номеру у територіальному виборчому списку. Разом з тим, кандидати-жінки отримують значно менше преференційних голосів (у середньому на третину менше), ніж кандидати-чоловіки.

Ключові слова: недійсні бюлетені, преференційне голосування, політичні партії, місцеві вибори, виборча реформа.

Вступ. Виборчий кодекс, який набув чинності 1 січня 2020 року, окреслює новий механізм функціонування виборчої системи [2]. Впроваджена пропорційна виборча система із гнучкими списками (*flexible-list PR systems*) на місцевих виборах 2020 року в Україні змінила роль виборця в електоральному процесі. Відтак, виборець повинен спочатку проголосувати за партію та, за бажанням, проставити порядковий номер кандидата в депутати (преференційне голосування). Таким чином, виборці отримали можливість безпосередньо впливати на склад представницького органу. Чи зрозуміли виборці новий алгоритм голосування та чи скористалися повноцінно преференційним правом?

Основні виборчі нововведення стосуються не тільки алгоритму виборчої системи, а й дизайну виборчого бюлетеня. Форма виборчого бюлетеню була умовно розділена на дві частини. Спочатку кожен виборець повинен поставити позначку за відповідну партію у лівій частині бюлетеня, а вже потім, за бажанням, може вписати номер відповідного кандидата з територіального виборчого округу обраної політичної партії у правій частині бюлетеню. Відповідно до алгоритму нової виборчої системи кожен кандидат у депутати розміщується у відповідному порядку в єдиному списку партії та відповідному списку за одним із терито-

ріальних виборчих округів. В кожному територіальному виборчому окрузі політична партія може розмістити від 5 до 12 кандидатів у депутати. Такий алгоритм виборчого механізму детермінує тип виборчої системи як пропорційної із гнучкими списками. Тобто кожна політична партія складає два типи списків кандидатів у депутати. Єдиний партійний список є фіксований і не може бути змінений, тоді як порядок кандидатів у депутати за списками в територіальних виборчих округах може бути змінений. Якщо кандидат у депутати, який закріплений за певним територіальним виборчим округом, зможе подолати бар'єр у розмірі 25% від виборчої квоти, то він отримує можливість «підійнятися» у рейтинговому порядку. В іншому випадку партійний список в територіальному виборчому окрузі залишиться таким, яким його визначила відповідна політична партія.

Алгоритм обчислення мандатів здобутих політичними партіями складається з двох етапів. На першому етапі вираховується кількість мандатів отриманих політичними партіями у відповідному територіальному виборчому окрузі шляхом ділення кількості голосів виборців на виборчу квоту. На другому етапі залишки голосів отримані від ділення розподіляються між єдиними списками політичних партій. Таким чином, система підрахунку голосів виборців враховує місце

кандидата як в єдиному загальнопартійному списку, так і в територіальному виборчому списку. Результати спостереження Громадянської мережі «Опора» вказують на те, що депутатами можуть стати кандидати, які не подолали виборчої квоти, але розміщувались на перших позиціях у єдиних списках [5]. Тобто за умови подолання партією виборчого бар'єру, мандат може отримати кандидат, якщо партія розмістила його на перших позиціях у загальнопартійних списках. Зважаючи на низку окреслених нововведень виникає дослідницький інтерес щодо проблеми електоральної поведінки виборців за нових виборчих умов на місцевих виборах. Наскільки коректно виборці заповнювали бюлетені через оновлений дизайн виборчого бюлетеня та наскільки часто користувалися правом преференційного голосу?

Мета та завдання. Метою дослідження є з'ясувати основні чинники електоральної поведінки виборців щодо участі у виборах та права скористатися преференційним голосом на місцевих виборах 2020 року в Україні. Досягнення мети передбачає розв'язання наступних завдань: 1) проаналізувати частку недійсних бюлетенів у розрізі територіальних громад та протестувати низку чинників, які потенційно можуть впливати на кількість зіпсованих бюлетенів; 2) проаналізувати частку преференційних голосів та протестувати низку чинників, які потенційно можуть впливати на право скористатися преференційним голосом. Щоб детально протестувати низку чинників, які можуть впливати на результати електоральної поведінки виборців на місцевих виборах 2020 року в Україні, ми проаналізували результати виборів до Рівненської обласної ради. Розміщення протоколів територіальної виборчої комісії на офіційному сайті Рівненської обласної ради дозволить нам реалізувати поставлені завдання [3]. Центральна виборча комісія не публікує результатів місцевих виборів у розрізі виборчих дільниць, але подає лише агреговані результати, що зменшують пояснювальну здатність. Тому, ми не можемо реалізувати поставлені завдання в розрізі усіх регіонів України. Подібним методологічним шляхом пішли низка дослідників, які проаналізували наслідки виборчої реформи на прикладі виборів депутатів до Львівської обласної ради [1] та Харківської обласної ради [7].

Методи дослідження. Залежною змінною є частка недійсних бюлетенів та частка преференційних голосів. Незалежними змінними є явка виборців та підтримка партії (частка голосів отриманих партією), а також, в якості контролю, інтеракції між часткою недійсних бюлетенів та часткою преференційних голосів. Перед застосуванням методу регресійного аналізу (метод найменших квадратів) ми перевірили наші дані на відповідність нормальному закону розподілу. Зважаючи на те, що

наші дані є позитивними і досить неоднорідними, ми перетворили змінні у натуральні логарифми. Хоча така процедура ускладнює інтерпретацію значень бета-коефіцієнтів регресійних моделей, але метою такого перетворення є перевірка на надійність отриманих результатів (robustness check). Поряд з тим ми застосували перевірку на значущість зв'язку за допомогою коефіцієнта кореляції Пірсона та рангового коефіцієнта кореляції Спірмена. Така додаткова перевірка пов'язана з тим, щоб виявити стійку залежність між даними, оскільки коефіцієнт Пірсона виявляє лінійну залежність (чутливий до нормального розподілу), тоді як коефіцієнт Спірмена не такий чутливий до параметричних умов. Застосувавши ці методи аналізу даних ми отримали однакові результати, що свідчить про надійність висновків. Однак для зручності інтерпретації результатів у дослідженні будуть представлені результати коефіцієнта кореляції Пірсона та проста регресійна модель.

Перша гіпотеза пов'язана із негативними очікуваннями експертів щодо явки виборців та складності нововведеної виборчої системи, що в свою чергу може призвести до зростання частки недійсних бюлетенів [7, ст. 65].

Гіпотеза 1: Чим більша явка виборців, тим менша частка недійсних бюлетенів.

Друга гіпотеза пов'язана із новим алгоритмом електоральної поведінки виборців. Недійсними вважались бюлетені без позначки за партію (у випадку, коли виборець скористався тільки правом преференційного голосу), проте дійсними вважались ті, що були лише з позначкою за партію [12].

Гіпотеза 2: Чим більша частка преференційних голосів, тим більша частка недійсних бюлетенів.

Третя та четверта гіпотеза пов'язана із потенційними впливами від впроваджені нової виборчої системи на місцевих виборах на електоральні результати політичних партій та кандидатів від політичних партій у територіальних виборчих округах [4].

Гіпотеза 3: Чим більша явка виборців тим більша підтримка політичних партій та більша частка преференційних голосів за кандидатів від певної політичної партії.

Гіпотеза 4: Чим вище у рейтингу розміщується кандидат, тим більшу частку преференційних голосів він отримує.

Ми протестуємо гіпотези на основі даних про результати місцевих виборів 2020 року до Рівненської обласної ради. Одиницею аналізу є виборчі дільниці Рівненської області (1002 одиниці аналізу).

Результати. Пропорційна система із гнучкими списками є однією з найбільш поширених у Європі виборчих систем (Австрія, Бельгія, Чеська Республіка, Данія, Естонія, Нідерланди, Польща, Словаччина та Швеція). У порівняльній літературі пропорційна виборча система із гнучкими списками завжди викликає додатковий дослідницький

інтерес, який стосується не тільки мотивів виборців щодо преференційного голосування та боротьби кандидатів за преференційні голоси виборців, а й розумінню виборців системи голосування [8].

Результати аналізу електоральної поведінки виборців Рівненської області вказують не тільки на зростання частки недійсних бюлетенів (8,4%, на рівні країни 7,2%), а й зростання рівня абсентеїзму (39,8%, на рівні країни явка становила 36,9%) [6]. Для порівняння, на місцевих виборах 2014 року у Польщі частка недійсних бюлетенів склала 17,5%, а явка виборців була на рівні 47,3% [13]. Ці показники вказують на низку проблем з якими міг зіткнутися виборець на місцевих виборах 2020 року у Рівненській області. Дизайн бюлетеню був відмінний від звичного і потребував чіткого алгоритму поведінки (спочатку проголосувати за партію, а потім, за бажанням, за відповідного кандидата). В іншому випадку бюлетень вважатиметься недійсним, якщо виборець не проголосує за партію, а тільки за кандидата. Більше того кожен виборець у відповідному окрузі отримував по три бюлетеня для виборів до ради територіальної громади, районної ради та обласної ради. Це в свою чергу могло демотивувати виборця витратити час на участь у виборах. На рис.1 показано залежність частки недійсних бюлетенів від явки виборців. Загалом лінія регресії задана залежністю $y = 10 - 0,039x$. Коефіцієнт кореляції R Пірсона є статистично значущим та дорівнює $-0,14$. Таким чином, існує слабка обернена залежність

між явкою виборців та часткою недійсних бюлетенів. Тобто із зростанням явки зменшується частка недійсних бюлетенів, що може свідчити про те, що на дільницях, де було подано більше голосів, виборці робили менше помилок під час голосування. Проте, така залежність простежується тільки на виборчих дільницях на рівні міських та селищних громад. Для прикладу, на місцевих виборах 2014 року у Польщі, було встановлено слабку позитивну залежність між явкою та часткою недійсних бюлетенів [14].

Результати статистичного аналізу, представлені на рис. 2, вказують на відсутність статистичної залежності між часткою преференційних голосів та часткою недійсних бюлетенів. В даному випадку ми не можемо стверджувати, що із зростанням частки преференційних голосів зменшується чи зростає частка недійсних бюлетенів. Таким чином побоювання щодо зростання кількості зіпсованих бюлетенів через нерозуміння виборцями нового алгоритму електоральної поведінки не виправдалось. У подальших дослідженнях варто звернути більше уваги на інші змінні, які можуть потенційно впливати на частку зіпсованих бюлетенів.

Якщо проаналізувати вплив преференційних голосів на частку недійсних бюлетенів у розрізі політичних партій, то можна простежити певні закономірності (рис. 3). Слабка обернена статистично значуща залежність існує між часткою преференційних голосів та часткою недійсних бюлетенів для політичної партії Свобода ($y = 9,1 - 0,1x$, $R = -0,13$),

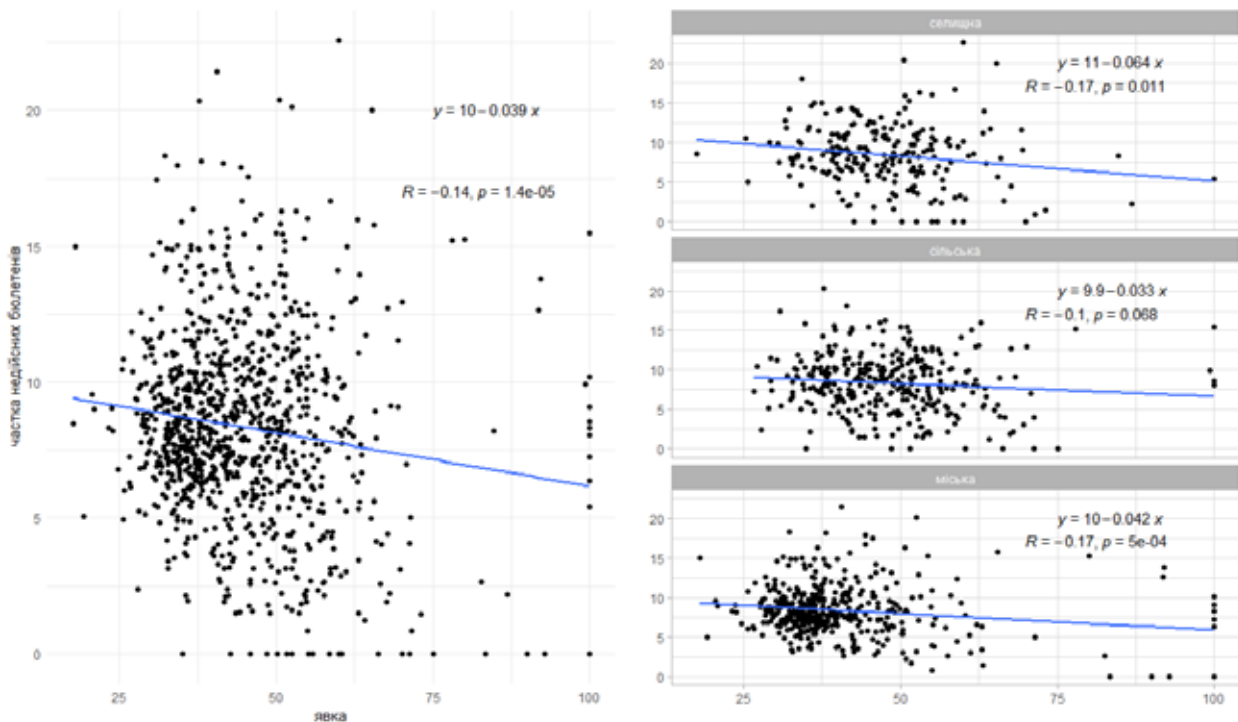

Рис. 1. Вплив явки на частку недійсних бюлетенів на місцевих виборах 2020 року до Рівненської обласної ради
Джерело: власні розрахунки на основі протоколів територіальної виборчої комісії Рівненської області

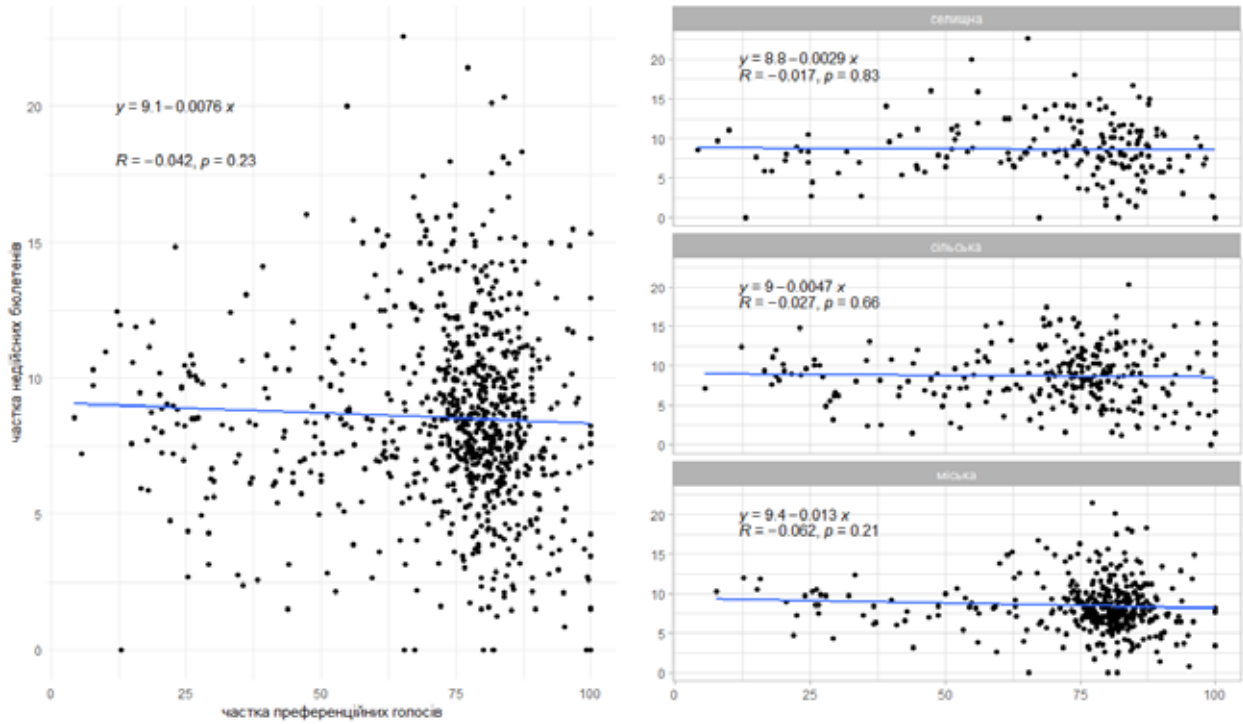

Рис. 2. Вплив частки преференційних голосів на частку недійсних бюлетенів на місцевих виборах 2020 року до Рівненської обласної ради

Джерело: власні розрахунки на основі протоколів територіальної виборчої комісії Рівненської області

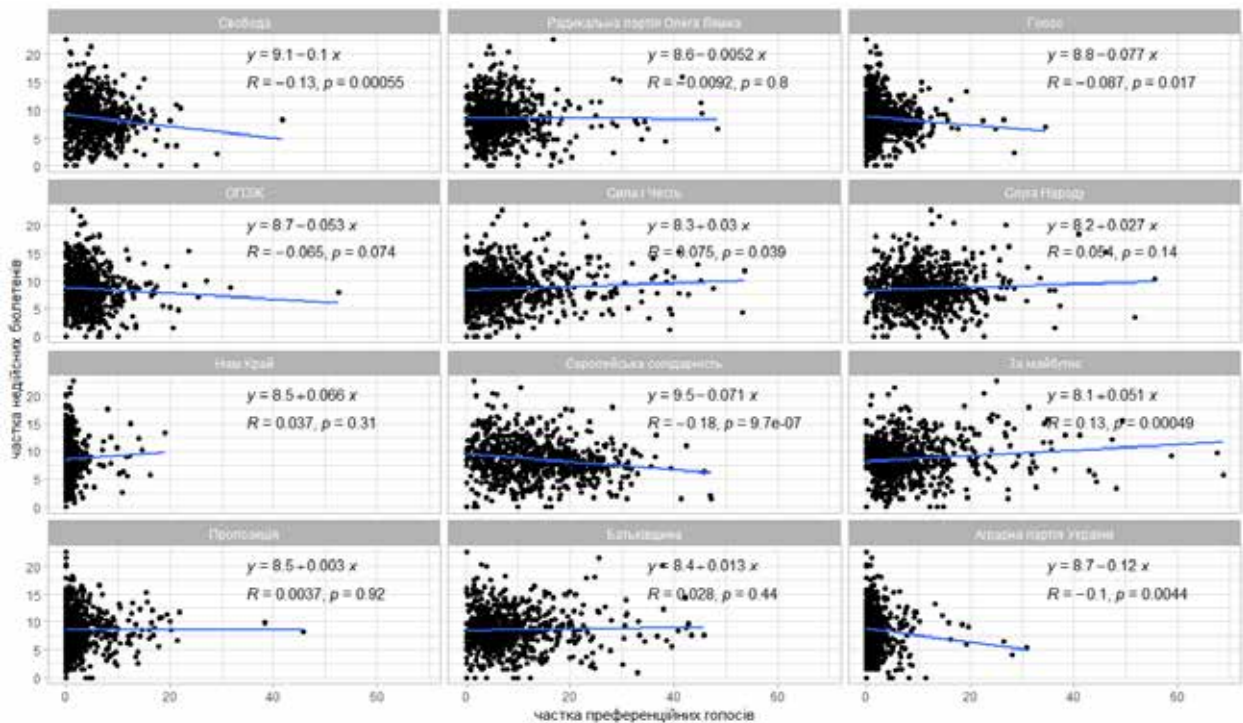

Рис. 3. Вплив частки преференційних голосів на частку недійсних бюлетенів на місцевих виборах 2020 року до Рівненської обласної ради у розрізі партій

Джерело: власні розрахунки на основі протоколів територіальної виборчої комісії Рівненської області

Голос ($y = 8,8 - 0,077x$, $R = -0,087$), Європейська солідарність ($y = 9,5 - 0,071x$, $R = -0,18$) та Аграрна партія України ($y = 8,7 - 0,12x$, $R = -0,1$). Тобто із зростанням частки преференційних голосів зменшується частка недійсних бюлетенів для цих політичних партій. Це може свідчити про те, що на дільницях, де було подано більше преференційних голосів, виборці цих політичних партій робили менше помилок під час голосування. Натомість існує пряма статистично значуща залежність між часткою преференційних голосів та часткою недійсних бюлетенів для політичної партії Сила і Честь ($y = 8,3 + 0,03x$, $R = 0,075$) та За майбутнє ($y = 8,1 + 0,051x$, $R = 0,13$). Позитивна кореляція між часткою недійсних бюлетенів та часткою преференційних голосів за кандидатів від цих двох політичних партій може свідчити про те, що на виборчих дільницях, де ці партії користуються більшою підтримкою, виборці припускалися більше помилок під час голосування. Додатковий аналіз отриманих результатів дозволяє стверджувати, що саме на рівні сільських виборчих дільниць простежується зростання зіпсованих бюлетенів для політичної партії Сила і Честь та За майбутнє. Кандидати у депутати від цих політичних партій ймовірно менш інтенсивно проводили роз'яснювальну кампанію серед свого електорату у сільській місцевості.

Результати статистичного аналізу, представлені на рис. 4, вказують на наявність двох груп політичних партій, які мають прямий та обернений статис-

тично значущий зв'язок між явкою та часткою преференційних голосів виборців. Слабка обернена статистично значуща залежність існує між явкою та часткою преференційних голосів для політичної партії Свобода ($y = 6,6 - 0,026x$, $R = -0,08$), Голос ($y = 6,1 - 0,065x$, $R = -0,21$), Європейська солідарність ($y = 18 - 0,1x$, $R = -0,15$). Тобто із зростанням явки виборців зменшується частка преференційних голосів для цих політичних партій. Ми отримали аналогічні результати проаналізувавши вплив явки на загальну підтримку політичних партій. Це може свідчити про те, що на виборчих дільницях, де була більша явка, виборці цих політичних партій менше підтримували політичну партію та менше використовували право преференційного голосу. Натомість існує пряма статистично значуща залежність між явкою та часткою преференційних голосів для політичної партії Радикальна партія Олега Ляшка ($y = 3,2 + 0,075x$, $R = 0,15$) та За майбутнє ($y = 6,2 + 0,049x$, $R = 0,072$). Позитивна кореляція свідчить про те, що на виборчих дільницях, де була більша явка, виборці віддавали більше переваги цим політичним партіям та використовували право преференційного голосу. Виявлені закономірності потребують більш детального аналізу у наступних дослідженнях. Однак, аналіз електоральної поведінки свідчить про те, що електорат політичної партії Свобода, Голос та Європейська солідарність був асиметричним, тобто в основному сконцентрований у міських

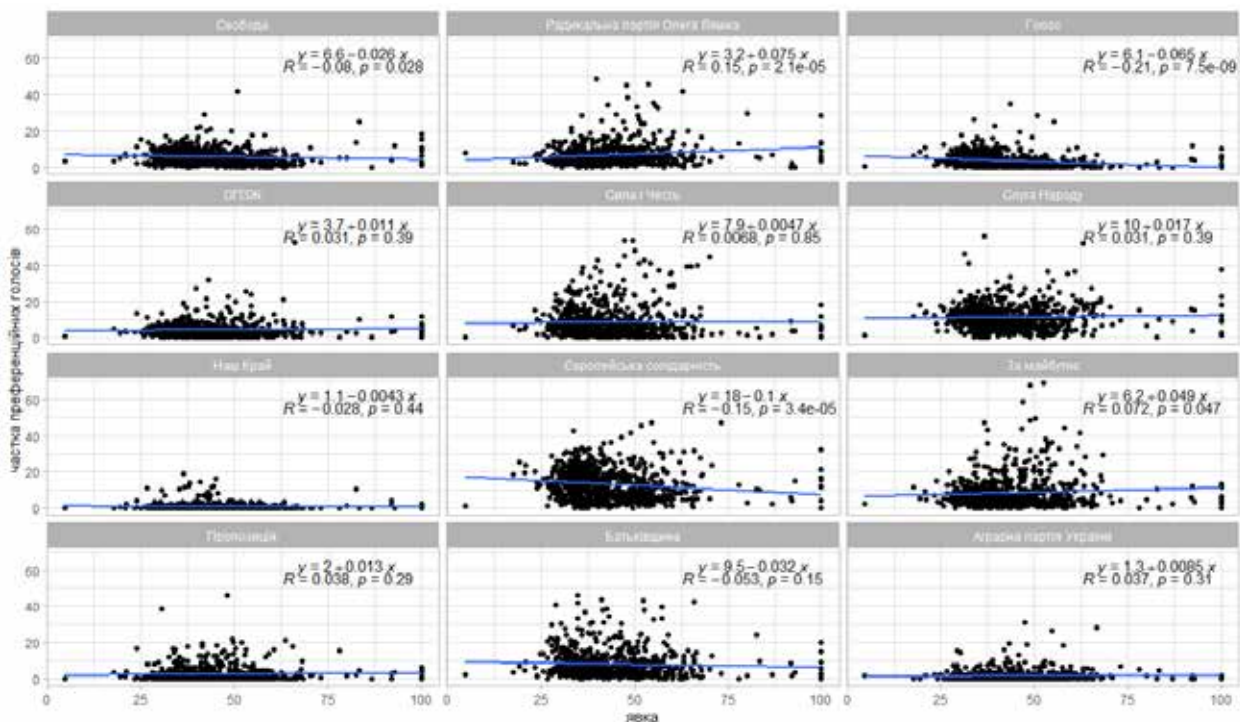

Рис. 4. Вплив явки на частку преференційних голосів на місцевих виборах 2020 року до Рівненської обласної ради у розрізі партій

Джерело: власні розрахунки на основі протоколів територіальної виборчої комісії Рівненської області

територіальних громадах. Тоді як найнижча явка виборців у Рівненській області спостерігалася саме на рівні міських громад (36,1%), а на рівні сільських та селищних громадах суттєво більшою (45,7% і 43,2% відповідно). Найбільшу електоральну підтримку на рівні сільських громад серед усіх політичних партій мала Радикальна партія Олега Ляшка та За майбутнє.

Імплементация виборчих систем із преференційним голосуванням у Західній Європі була пов'язана з метою зміцнення зв'язків між виборцями та їх представниками. Пізніше цей тип виборчої системи був впроваджений у п'яти посткомуністичних країнах (Польща, Естонія, Латвія, Чеська Республіка та Словаччина) як частина їх демократичних трансформацій. Проте, кожна із цих країн має свої ефекти від впровадження виборчої системи із преференційним голосуванням. Наприклад, у Словаччині кандидат може піднятися у рейтингу за умови подолання бар'єру у 3% від партійних голосів (до 2004 року цей поріг становив 10%). Зниження бар'єру подвоїло кількість обраних кандидатів [9]. У Чеській Республіці кандидату потрібно подолати бар'єр у 5% від голосів партії в окрузі (до виборчої реформи 2006 року цей поріг становив 7%). Разом з тим частка преференційних голосів різниться від країни до країни. Наприклад, у Словаччині правом преференційного голосу скористалися 74% виборців, тоді як у Чеській Республіці – 44% [8, с. 4].

Важливим дослідницьким аспектом у функціонуванні пропорційної виборчої системи із гнучкими списками є власне право преференційного голосу. Очікується що кандидати у депутати прагнуть максимізувати ймовірність перемоги на виборах та отримати преференційні голоси. Політичні партії, в свою чергу, теж прагнуть максимізувати кількість мандатів у представницьких органах. Тому очевидною стратегією політичної партії є розміщення кандидатів у територіальних виборчих округах таким чином, щоб отримати більше преференційних голосів, оскільки кожен додатковий преференційний голос є голосом за партію.

Загалом 80,7% виборців скористалися правом преференційного голосування на місцевих виборах 2020 року до Рівненської обласної ради. На рис. 5. простежується чіткий асиметричний розподіл щодо загальної частки преференційних голосів поданих за кандидатів відповідно до їх порядкового номеру у територіальному виборчому списку. Тобто, у середньому, кандидати, які займають перші місця, отримують близько третини всіх преференційних голосів. Частка преференційних голосів вдвічі менша для кандидатів, які займають другі місця у списках, але тенденція до спадання частки голосів згладжується близько четвертого та п'ятого місця у списку. Однак, така закономірність не є виключно українським кейсом, оскільки асиметрична підтримка кандидатів є звичним явищем в інших країнах, де функціонує

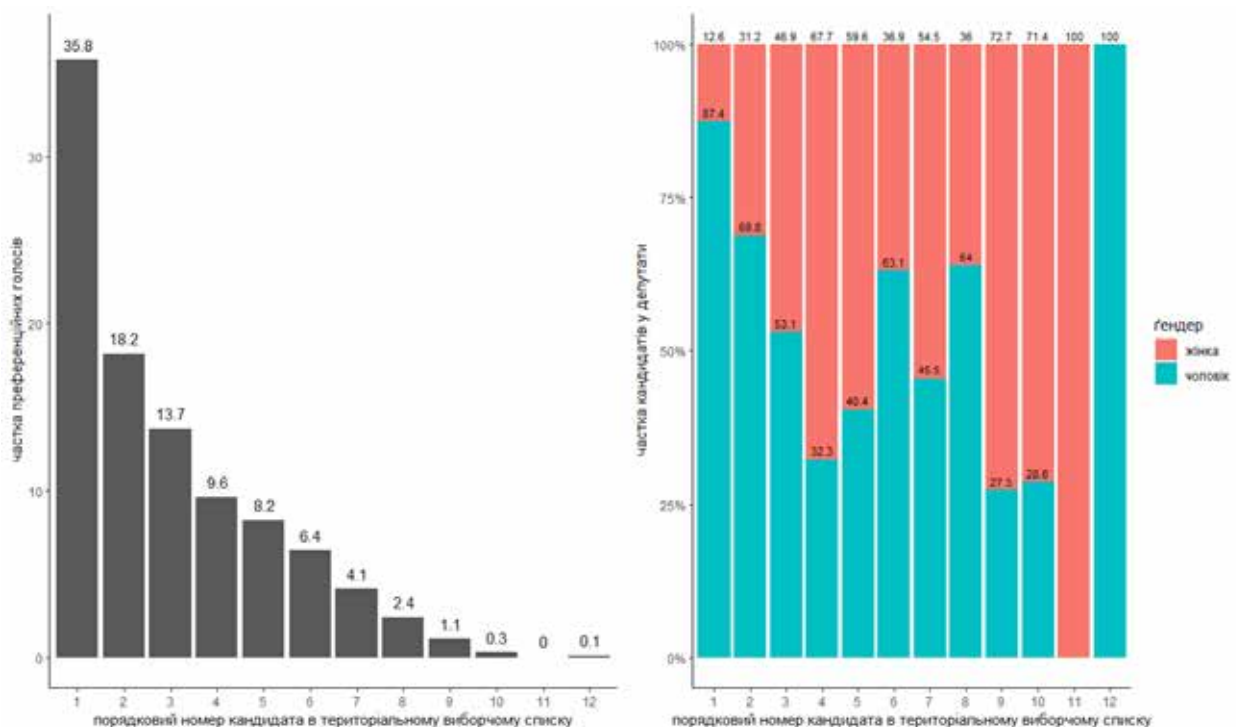

Рис. 5. Частка преференційних голосів та частка кандидатів на місцевих виборах 2020 року до Рівненської обласної ради в залежності від порядкового номеру в територіальному виборчому списку

Джерело: власні розрахунки на основі протоколів територіальної виборчої комісії Рівненської області

виборча система з преференційним голосуванням [10].

Дотримання 40% гендерної квоти вимагало від політичних партій додаткових організаційних зусиль, оскільки у кожній п'ятірці партійного списку повинно бути два кандидата іншої статі. Відтак основними критичними позиціями є місця у нижній частині списку. Аналіз розміщення кандидатів у територіальних виборчих списках вказує на те, що близько 70% кандидатів, що обіймали з першої до третьої позиції, були чоловіки. Поряд з тим простежується закономірність, що частка кандидатів-жінок поступово зростає і становить абсолютну більшість тільки на четвертій і п'ятій сходинці та дев'ятій і десятій. Тобто у більшості випадків політичні партії підійшли формально до процесу розміщення кандидатів у територіальних виборчих списках. Усі кандидати-жінки (шість), які отримали мандат в результаті преференційних голосів, посідали першу та другу сходинку у територіальному виборчому списку. Таким чином, кандидати-жінки отримують значно менше преференційних голосів (у середньому на третину менше), ніж кандидати-чоловіки. Наприклад у Бельгії простежується обернена залежність, де кандидати-чоловіки отримують значно менше преференційних голосів (у середньому на чверть менше), ніж кандидати-жінки [11].

Висновки. Проаналізувавши електоральну поведінку виборців на місцевих виборах 2020 року до Рівненської обласної ради ми дійшли наступних висновків. Підтвердилася перша гіпотеза щодо явки виборців та частки недійсних бюлетенів, що може свідчити про те, що на дільницях де було подано більше голосів, виборці робили менше помилок під час голосування. Однак, така закономірність простежується тільки на виборчих дільницях на рівні міських та селищних громад, де спостерігалася найменша частка недійсних бюлетенів. Не підтвердилася друга гіпотеза щодо частки преференційних голосів та частки недійсних бюлетенів, але частково підтверджується в розрізі електорату певних політичних партій. Тобто на виборчих дільницях, де було подано більше преференційних голосів за політичні партії Свобода, Голос, Європейська солідарність та Аграрна партія України, виборці цих партій робили менше помилок під час голосування. Тоді як для політичної партії Сила і Честь та За майбутнє підтверджується гіпотеза, що дозволяє стверджувати, що виборці цих партій робили більше помилок під час голосування. Особливо така закономірність простежується на рівні сільських виборчих дільниць. Частково підтверджується третя гіпотеза щодо впливу явки на підтримку політичної партії та частки преференційних голосів за кандидатів від певної політичної партії. Тобто на виборчих дільницях де зростала явка виборців, зменшувалась частка преференційних голосів для політичної партії Свобода, Голос

та Європейська солідарність. Тоді як для політичної партії Радикальна партія Олега Ляшка та За майбутнє підтверджується гіпотеза, що дозволяє стверджувати, що зі зростанням явки, зростала підтримка та частка преференційних голосів для цих партій. Поясненням таких закономірностей є електоральна підтримка цих політичних партій. Електорат політичної партії Свобода, Голос та Європейська солідарність був в основному сконцентрований у міських територіальних громадах (найнижча явка виборців), а електорат Радикальна партія Олега Ляшка та За майбутнє був сконцентрований у сільських громадах (найвища явка виборців). Підтвердилася четверта гіпотеза щодо порядкового номеру кандидата у територіальних виборчих списках та часткою преференційних голосів. Кандидати, які посідали перші позиції у списках, отримали в середньому третину усіх преференційних голосів. Більше того у 70% випадках це були кандидати-чоловіки.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бойко Н. Наскільки відкритими виявилися „відкриті списки”? 2020. URL: <https://voxukraine.org/naskilki-vidkritimi-viyavilis-vidkriti-spiski/> (дата звернення: 10.12.2021).
2. Виборчий кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/396-20#> (дата звернення: 15.03.2023).
3. Документи Рівненської обласної територіальної виборчої комісії. URL: <https://ror.gov.ua/dokumenty-teritorialnoyi-viborchoyi-komisiyi> (дата звернення: 23.06.2022).
4. Лебедюк В. Ефекти виборчої реформи на місцевих виборах 2020 року в Україні: регіональний контекст. *Вісник Львівського університету. Серія філософсько-політологічні студії*. 2022. № 42, с. 260–267. doi:10.30970/PPS.2022.42.34
5. Остаточний звіт за результатами спостереження Громадянської мережі ОПОРА на місцевих виборах–2020. URL: https://www.oporaua.org/report/vybory/mistsevi-vybory/mistsevi_2020/zvit-mistsevi-vybory_2020 (дата звернення: 10.07.2022).
6. Офіційний вебсайт Центральної виборчої комісії України. URL: https://cvk.gov.ua/vybory_category/mistsevi-vibori.html (дата звернення: 12.12.2021).
7. Фісун О., Авксентьев А. Як спрацювала пропорційна система „відкритих списків” на місцевих виборах 2020 р. в Харківській області? *Вісник ХНУ ім. В. Н. Каразіна, серія „Питання політології”*. 2020. № 38, С. 139–147. doi:10.26565/2220-8089-2020-38-17
8. André A., Depauw S., Shugart M., Chytilek R. Party nomination strategies in flexible-list systems: Do preference votes matter? *Party Politics*. 2017. Vol. 23. № 5, pp. 589–600. doi:10.1177/1354068815610974
9. Farrell D., Mcallister I. Voter satisfaction and electoral systems: Does preferential voting in candidate-centred systems make a difference? *European Journal of Political Research*. 2006. Vol. 45, pp. 723–749. doi:10.1111/j.1475-6765.2006.00633.x
10. Folke O., Rickne J. Who wins preference votes? An analysis of party loyalty, ideology, and accountability to

voters. *Journal of Theoretical Politics*. 2020. Vol. 32. № 1, pp. 11–35. doi:10.1177/0951629819893028

11. Bouteica N., Smulders J., Maddens B., Devos C., Wauters B. «A Fair Day's Wage for a Fair Day's Work»? Exploring the connection between the parliamentary work of MPs and their electoral support. *The Journal of Legislative Studies*. 2019. Vol. 25. № 1. pp. 44–65. doi:10.1080/13572334.2019.1570602

12. Lebediuk W. Kto wygrał wybory samorządowe na Ukrainie? *Komentarze/ Polityka*. Lublin: Centrum Europy Wschodniej, Maria Curie-Skłodowska University. 2020. № 27.

13. Nieważne głosy, ważny problem. Wyniki badania kart do głosowania w wyborach do sejmików województw 2014 / Adam Gendźwiłł, Mikołaj Cześniak, Jarosław Flis, Jacek Haman, Anna Materska-Sosnowska, Bartłomiej Michałak, Paweł Pietrzyk, Jarosław Zbieranek. Warszawa: Fundacja im. Stefana Batorego, 2016. 170 s.

14. Sleszynski P., Analiza rozkładu przestrzennego głosów nieważnych w wyborach samorządowych. Warszawa, 2011.

REFERENCES:

1. André, A., Depauw, S., Shugar, M., Chytilik, R. (2017) Party nomination strategies in flexible-list systems: Do preference votes matter? *Party Politics*, Vol. 23, № 5, pp. 589–600. doi:10.1177/1354068815610974

2. Boiko, N. Naskilky vidkryty vyavylisia „vidkryty spysky”? (2020). [How open were the „open lists”?]. URL: <https://voxukraine.org/naskilky-vidkritimi-viyavilis-vidkriti-spyski/>. [in Ukrainian].

3. Bouteica, N., Smulders, J., Maddens, B., Devos, C., Wauters, B. (2019) «A Fair Day's Wage for a Fair Day's Work»? Exploring the connection between the parliamentary work of MPs and their electoral support. *The Journal of Legislative Studies*, Vol. 25, № 1, pp. 44–65. doi:10.1080/13572334.2019.1570602

4. Dokumenty Rivnenskoj oblasnoi terytorialnoi vyborchoi komisii (2020). [Documents of the Rivne Oblast Territorial Election Commission]. URL: <https://ror.gov.ua/dokumenty-teritorialnoyi-viborchoyi-komisiyi>. [in Ukrainian].

5. Farrell, D., McAllister, I. (2006) Voter satisfaction and electoral systems: Does preferential voting in candidate-centred systems make a difference? *European Journal of Political Research*, Vol. 45, pp. 723–749. doi:10.1111/j.1475-6765.2006.00633.x

6. Fisun, O., Avksentiev, A. (2020) Yak spratsiuvala proportsiina systema „vidkrytykh spyskiv” na mistsevykh vyborakh 2020 r. v Kharkivskii oblasti? [How open list proportional representation works in the 2020 local election at Kharkiv region?]. *Visnyk KhNU im. V. N. Karazina, serii „Pytannia politolohii”*, № 38. pp. 139–147. [in Ukrainian].

7. Folke, O., Rickne, J. (2020) Who wins preference votes? An analysis of party loyalty, ideology, and accountability to voters. *Journal of Theoretical Politics*, Vol. 32, №1, pp. 11–35. doi:10.1177/0951629819893028

8. Lebediuk V. Efekty vyborchoi reformy na mistsevykh vyborakh 2020 roku v Ukraini: rehionalnyi kontekst (2022). [The effects of electoral reform in Ukraine's 2020 local elections: the regional context]. *Visnyk Lvivskoho universytetu. Seriiia filosofsko-politolohichni studii*, № 42, pp. 260–267. doi:10.30970/PPS.2022.42.34. [in Ukrainian].

9. Lebediuk, W. (2020) Kto wygrał wybory samorządowe na Ukrainie? *Komentarze/ Polityka*. Lublin: Centrum Europy Wschodniej, Maria Curie-Skłodowska University. № 27.

10. Nieważne głosy, ważny problem. Wyniki badania kart do głosowania w wyborach do sejmików województw 2014. (2016) / Adam Gendźwiłł, Mikołaj Cześniak, Jarosław Flis, Jacek Haman, Anna Materska-Sosnowska, Bartłomiej Michałak, Paweł Pietrzyk, Jarosław Zbieranek. Warszawa: Fundacja im. Stefana Batorego, 170 s.

11. Ofitsiyni vebсайт Tsentralnoi vyborchoi komisii Ukrainy. [Official Website of Central Election Commission of Ukraine]. URL: https://cvk.gov.ua/vybory_category/mistsevi-vybory.html. [in Ukrainian].

12. Ostatochnyi zvit za rezultatamy sposterezhennia Hromadianskoj merezhi OPORA na mistsevykh vyborakh–2020 (2020). [Final report on the results of observation of the OPORA Civic Network in the local elections–2020]. URL: https://www.oporaua.org/report/vybory/mistsevi-vybory/mistsevi_2020/zvit-mistsevi-vybory_2020. [in Ukrainian].

13. Sleszynski, P. (2011) Analiza rozkładu przestrzennego głosów nieważnych w wyborach samorządowych. Warszawa.

14. Vyborchyi kodeks Ukrainy (2020). [Electoral code of Ukraine]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/396-20#>. [in Ukrainian].

Invalid ballots and preferential voting in Ukraine's 2020 local elections

Lebediuk Vitalii Mykolayovych

Candidate of Sciences
in Public Administration,
Associate Professor at the Department
of National Security and Political Science
National University of Ostroh Academy
Seminarska str., 2, Ostroh,
Rivne region, Ukraine

The article examines the main factors of electoral behavior in local elections in 2020 in Ukraine. The main factors affecting the share of invalid ballots and the share of preferential votes are tested on the example of the election to the Rivne oblast council. This is due to the fact that the Central Election Commission does not publish local election results by polling stations. The main source of data in the article is protocols of Rivne oblast territorial election commission, and the unit of analysis is polling stations (1002 units of analysis). The article empirically tests a number of hypotheses. A statistically significant correlation between voter turnout and the share of invalid ballots is established. This indicates that the share of invalid ballots decreases when voter turnout increases. However, voters made fewer ballot mistakes at polling stations in urban and semi-urban communities. No overall correlation was found between the share of preferential votes and the share of invalid ballots. At the same time, in polling stations where more preferential votes were cast, voters of some political parties (Svoboda, Golos, European Solidarity and the Agrarian Party of Ukraine) made fewer ballots mistakes, while voters of others (Power and Honour and For the Future) made the opposite. A statistically significant correlation was found to exist between turnout and the share of preferential votes. For some political parties this relationship was reversed (Svoboda, Golos and European Solidarity), while for others it was direct (Oleh Lyashko's Radical Party and For the Future). There was a clear asymmetrical distribution with regard to the total share of preferential votes cast for candidates according to their number in the territorial electoral list. At the same time, female candidates received far fewer preferential votes (on average, one-third less) than male candidates.

Key words: invalid ballots, preferential voting, political parties, local elections, electoral reform.